

De tabte landsdele som Danmarks styrke

af Karl-Erik Weggerup, sognepræst i Malmø

Artiklen er fra 1968, hvor den blev trykt i
Kirkeligt Samfunds årlige publikation, Vartovbogen.

Da Danmark var besat skrev Kaj Munk et digt: "Bøn for Norden", hvor han slutter med ordene: "Knyt os sammen, Skåne!".

Det tør være vigtigt at fastholde, at disse ord er udsprunget af et dansk hjerte i en tid, hvor Danmark var i nød. Det er værd at huske, at Kaj Munks bøn havde bud til alle skandinaver i en svær tid, og at der er lige så hårdt brug for "Bøn for Norden" i dag som dengang. Kaj Munk vidste, hvad han skrev. Når der i denne artikel om "Skåneland og Sydslesvig som Danmarks styrke" startes med disse digterord, er det, fordi Kaj Munk med dem har ramt ind i det centrale i det stadig aktuelle nordiske spørgsmål.

Allerede i 1923 udsendte den skånske præst David Assarsson, Helsingborg, et kulturpolitisk skrift, "Det skånska problemet", der blev genstand for megen diskussion. (Skriftet er for øvrigt udsendt i nyt oplag i 1966). Assarsson peger deri på et problem, som ikke ret mange havde tænkt på, men som senere gav stødet til, at de skånsk-skandinaviske bevægelser opstod. I dag er flere og flere ved at blive klar over Skånes nøglestilling. Skåninger arbejder nu med et eksperiment, der åbner vældige perspektiver og gennemført kan få afgørende betydning for Nordens fremtid og stilling i Europa. Der er ikke tale om et nationalt følelsesbetonet eksperiment, men om et eksperiment, der bygger på realistisk grund og går ud på at bevare Norden.

Som skåning kan man kun føle særlig glæde ved at få lejlighed til at omtale disse ting i relation til Sydslesvig, som i lighed med Skåne har mulighed for at medvirke til Danmarks og Nordens beståen. Det kan være nyttigt at gøre sig bekendt med problemer i andre gamle danske landsdele og lære at forstå, at man ikke står alene, selv om kulturkampens struktur ikke er helt den samme i Sydslesvig som i Skåne. Men Danmark har vi fælles; og Danmark må aldrig glemmes!

Hvad er Danmark i dag? Et, vil jeg sige, lemlæstet land, der i usædvanlig grad er mere afhængig af sine naboer end noget andet nordisk land, Finland måske undtaget. Den største katastrofe, Danmark nogen sinde har oplevet, er tabet af Skåneland, altså tabet af Skåne, Halland og Blekinge. I Danmark kender man i dag desværre mindre til det skånske problem end til det sydslesvigske, sandsynligvis fordi det sidste ligger nutiden nærmere. Men da tabet af Skåneland ramte riget hårdere end tabet af Sønderjylland, er det ikke ensbetydende med, at et dansk kulturarbejde har mindre betydning i Sydslesvig. Tværtimod, det er af allerstørste vægt for hele Norden.

Noget bevidst dansk kulturarbejde findes ikke i Skåne i vor tid, og det er heller ikke det afgørende dér. Det afgørende i Skåne er, at man virker for

skandinavisk bevidsthed og nordiske standpunkter. Da det - efter de moderne skånsk-skandinaviske bevægelsers mening - er så betydningsfuldt, at man i Sydslesvig kan genkende Danmark og dermed Norden, burde det være et fællesnordisk anliggende at støtte dette arbejde i det sydlige grænseland, ikke mindst fra skånsk side. Sydslesvig er jo som grænseland et strategisk punkt i spillet - eller skal vi sige: dramaet - mellem Europa og Norden. Det er derfor af allerstørste vigtighed, at det nordiske holdes levende i et område som dette; og det burde man i endnu højere grad, end tilfældet er, forstå østensunds. Hvis vi nemlig tror på, at det nordiske har noget at give det kontinentale Europa, i særdeleshed i en tid, hvor demokratisering af Tyskland endnu er i støbeskeen, må det danske mindretal have en vigtig opgave at løfte i denne henseende udadtil, simpelthen ved at beholde dansk liv og udvikle det i loyalitet mod herbergstaten; og det tør være Skånes opgave at forsvare og bevare den nordiske tanke indadtil.

Vi bør ikke glemme, at Skånes skæbne som gammelt dansk land er lidt anderledes end Sydslesvigs, idet Skåne forblev inden for Norden, hvad Sydslesvig ikke gjorde.

Man sporer en stor nordisk interesse syd for Skelbækken, heldigvis. Det er altid en mærkelig og mægtig fornemmelse, man har, når man kommer sydfra på vej mod nord. Det er ikke til at tage fejl af: man er i et gammelt nordisk kulturland allerede ved Ejderen, Det er i den forbindelse naturligt at nævne den afdeling af Foreningen Norden, som nu findes dernede i Sydslesvig, og som er en nyttig komplettering af den danske foreningsflora i landsdelen. Men når man således i meget store træk har sammenlignet Sydslesvigs og Skånelands fælles nordiske interesse, er det på sin plads også at prøve på at give et baggrundsbillede af Skånes stilling i Danmark/Norden.

Det kan ikke siges indtrængende nok, at en af de vigtigste forudsætninger for at forstå nutiden er kendskab til fortiden. Den side af sagen har man forsømt i Skåne op til vore dage. Det betyder, at man i dele af et land som Sverige, der regnes for at være et af mest oplyste lande i verden, ikke kender sin egen historie - i hvert fald ikke i Skåneland, hvilket det gamle Sverige er i høj grad medansvarlig for. Man tillader med andre ord inden for et nordisk land, at en del af dets befolkning er mere eller mindre analfabeter over for sin egen historie - endnu i det Herrens år 1968.

Dette har i Skåne skabt en rodløshed efter i hvert fald et forfalsket billede af Skånes historie. Man har mistet den historiske sansning, hvilket har visse uheldige følger rent menneskeligt set. Man har nok en "mands-minde-forståelse", men ikke den rodfæstede historiske indleven, som er en forudsætning for, at Skåne kan leve op til at løfte de opgaver for Danmark og Norden, som måtte være så naturlige, ikke blot kulturelt, men også merkantilt, når man betænker de handelspolitiske koncentrationer på det europæiske kontinent. Vi bør skænke A. J. Toynbee's vise ord opmærksomhed, når han påviser, at det, der får en folkekultur til at gå til grunde, er manglende evne til at opfange og omforme kulturpåvirkninger udefra. For ganske vist skal vi ikke male fanden på væggen for en nordisk fremtid, hvis vi bliver udsat for en hård kontinental kulturekspansion; men vi skal på den anden side heller ikke stå

uopmærksomme over for den situation, at en sådan kulturekspansion kan komme med tiden i kølvandet på markedsdannelserne.

Sådan følges gerne hak i hæl - og vi har visse erfaringer fra vor fortid, som gør, at vi bør følge udviklingen nøje. Det er gået galt før. Det kan gøre det igen, hvis vi ikke passer på. Samtidig skal vi aldrig glemme at modtage og at formidle, så vi kan tilbagegive det modtagne til giveren i en sådan skikkelse, at det kan gavne denne. Noget sådant er det ideelle mellemfolkelige samspil. Dette kan kun den befolkning give, som har bevaret den historiske sansning, eller selv har genskabt den, hvis den et stykke tid har været gået tabt, som f. eks. i Skåne.

Som skåning kan man dog godt få indtryk af, at man i Danmark i store dele af befolkningen har mistet denne sans, hvad forholdet til vor hjemstavn angår. Vi er glemte, og hvor vi er glemte på den måde, er vi meget ofte oven i købet "ikke-ønskede", for at sige det stilfærdigt. Dette er et forhold, som må ændres, og det vil det kun kunne blive, hvis der indføres obligatorisk skånsk historieundervisning hos os, for da vil det give visse resonanser i Danmark.

Man kommer ikke udenom, at de nordiske krige har sat deres præg på danskerne. Som skåning kan man under ophold i Danmark let komme til at opdage, hvorledes folk på en vis måde føler sig ilde berørt, når Skåne kommer på tale - og da ganske særligt, hvis skåningen selv taler almindeligt rigsdansk. Man kan ligesom ikke tage det. Det, at Skåne i dag er svensk, ærgrer i grunden tænkende danskere. Man prøver at gøre det til en spøg, hvormed man i virkeligheden beviser, at man tager det hele meget alvorligt.

For nylig besøgte jeg det danske hjemmeværn, og der viste man mig en panserkanon, indkøbt fra Sverige. Den kendte ingen begrænsning i effektivitet - den kunne simpelthen skyde igennem en hvilken som helst endnu forekommende kampvogn, sagde man. Den har man symbolsk døbt "Karl Gustaf", et glimrende navn, synes jeg, - men er ikke sikker på, at en svensker ville reagere på samme måde. Sagen er nemlig den, hvad enhver, der har rejst en del i Skåne og Sydslesvig, ved, at man jo kan bevæge sig i disse gamle landskaber uden at opdage noget som helst dansk - og så er det der dog alligevel, hvilket imidlertid kun den kan finde ud af, som forstår at lytte sig ind til folkesjælen. Og det kan kun den, der har historisk sansning i øje, fordi det giver samhørighedens instinkt. Sagt på en anden måde: Hver har sin personlige alder i et antal år, men er bare meget ældre end som så - for man er så "gammel" som det folk, man tilhører. Derfor kan man finde ind til det danske også der, hvor det kun toner ubevidst frem i hverdagen, i menneskets måde at være på. Og da kan man i Sydslesvig og Skåne kalde sig selv for tysker eller svensker lige så meget, man vil; løgn er det, for forfædrene står som en atmosfære eller som noget udefinerbart omkring mennesket. Som en dansk, der engang var på udflugt på Østerlén (Sydøst-Skåne), sagde om landet og befolkningen der: "Hvis ikke dette er Danmark, og hvis ikke disse mennesker er danske, så har jeg aldrig været i Danmark - og kender ikke mit eget folk!".

Ved nærmere eftertanke kan man som skåning nok komme frem til den opfattelse, at Roskildefreden trods alt har en vis betydning for Danmark og

Norden i dag. Det skal der om lidt vendes tilbage til, idet man kan rejse det spørgsmål, hvorledes befolkningen i Skåne stadig føler noget væsentligt for Danmark, og hvilken betydning dette kan få for nordisk ånds fremtid. Først må man imidlertid hæfte sig ved, hvordan det kan være, at der trods alt også er opstået et vist skel mellem skånsk og dansk, for det er der jo, vil de fleste sige. Det er, fordi man har tvunget os skåninger ind i noget, vi fra begyndelsen ikke ville, men som vi senere har fundet os i af rene eksistensgrunde. Man har bevidst banket ind i skånske hjerner, at der ikke findes noget, der hedder Danmark i Skåne, som Palle Larring udtrykker det i sin bog med samme navn. Man grundlagde for 300 år siden et universitet i Lund, der udelukkende havde til opgave at uddanne de vordende svenske embedsmænd i Skåne og Sydsverige, altså de mennesker, der skulle have indflydelse på befolkningen i det store og hele. Men det gik ikke, som man havde regnet med og håbet på. Lunds Universitet blev i stor udstrækning et center for udforskningen af skånsk kultur, og det kan ærligt siges, at dette ganske udmærkede universitet har haft et overmåde stor betydning for skånsk kulturliv, således at man i dag kan tale om skånske træk i Skandinaviens akademiske verden. Desuden har dette universitet et mere intimt samarbejde med Københavns Universitet end med universitetet i Uppsala.

Det er derfor ikke uforståeligt, at skandinavismen begyndte lige efter 1828, det år, hvor Øresund atter blev åbnet efter at have været et lukket farvand mellem Skåne og Sjælland - i dag verdens mest trafikerede farvand - i mere end 150 år (!). Frem til omkring slutningen af 1700-tallet var det f. eks. forbudt at indføre danske religionsbøger til Skåne. De danske bøger, der fandtes i Skåne førhen, var blevet konfiskeret. Embedsmændene blev tvunget til at tale og skrive svensk, så langt dette nu kunne lade sig gøre. Men befolkningen, der oprindeligt var pæredansk, gik det ikke at lave om på. Den blev selvfølgelig ved med at tale sin danske dialekt, dvs. skånsk, og ude på landet taler man stadig i dag et sprog der - især i de af Sydsåne - til forveksling ligner rigtigt bornholmsk. Sproget er jo en meget vigtig ting for et folk. Et folks karakter afsløres i sproget. Sproget fortæller noget væsentligt om det menneske, man står overfor. Hjertet kan være intimt sammenknyttet med det sprog, man taler. Det dejlige danske sprog ligger her meget nært det vaskeægte skånske; og hvis skåningen tænker sig om, opdager han snart, at det er hans sprog. Her tænkes naturligvis ikke på det forfuskede københavnske, men på det smukke københavnske, og det, der er udsprunget af menneskene selv på Sjælland, i Skåne, på Fyn, i Jylland. I øvrigt er sprog noget, der har med regioner, altså med geografiske områder, at gøre. Og sprog er meget svære at udslette. Stadig den dag i dag afslører de de gamle TJOD.

Skåneland var således oprindeligt Skåne, Vestblekinge, Sydhalland, Bornholm og de danske øer øst for Store-Bælt; og det viser sig, at det danske Lejrerige er blevet dannet fra Skåne i en tid, hvor Jylland og øerne vest for Store Bælt havde Zn eller flere konger for de jyske tjod: Skåne indtog derefter i mange sekler den førende position i Danmark, ikke mindst repræsenteret inden for riget ved landsdelens stilling som kirkeprovins gennem Lunds ærkebispesæde.

Men også ved reformationens gennembrud fik Danmark bevis på Skånes føring i inden for nationen. Det er ikke rigtigt, at Hans Tausen i Viborg var den mest

betydningsfulde danske reformator på alle områder. Det var på visse områder Claus Mortensen med tilnavnet tøndebinder, skåning og præst i Malmø. Hans navn er næsten ukendt i Skåne i vore dage, men man kan dog læse om ham i danske historiebøger. Han udgav den første danske salmebog. Den blev trykt og udgivet i Malmø i 1528, vel nok kun som et slags hefte; men den første danske fællessalmebog overhovedet blev udgivet i Malmø i 1533 (er i 1967 udkommet i Malmø i en faksimileudgave) af Christiern Pedersen, også bosat i Malmø, men født nordsjællænder. Denne fællessalmebog, kaldet Malmø-Salmebogen, indeholder den første lutherske messeordning i Norden, og den var udfærdiget af Claus Mortensen Tøndebinder. Det er værd at bemærke, at den for en stor del endnu bruges i den danske folkekirke.

Det var for øvrigt denne Christiern Pedersen, der fik til opgave af Christian III at oversætte Bibelen til dansk, i førnævnte salmebog ændrede han det lidt forældede danske sprog; og sammen med Ludvig Holberg i en senere tid har han været med til at lægge grunden til det nuværende rigsdanske skriftsprog. Dette har altså sin oprindelse i Skåne.

(Som skåning kan man vel have ret til at mene, når man hører svenskere harcelere over det grimme skånske sprog, at det lovlig meget minder om at føje spot til skade; for hvem har fordærvet vore gæmle dialekter for os!? Jo, det har den officielle holdning over for dialekterne, såvel i Sverige som i Danmark).

Nok om det. Det var denne Skånes meget vigtige åndelige stilling og betydning for Danmark, man havde i tankerne, da man skrev fredstraktaten i Roskilde. Man gik vel med til, at Sverige skulle få den fede skånske jord; men folket skulle man lade være at ændre på! Det står meget tydeligt i traktaten, at det skånske folk skulle have lov til at beholde sine love, skriftsprog og kirkeordning. Men det løfte brød de svenske simpelthen. Skåningerne var for få og små til at kunne rejse sig mod den nye ordning. Mange blev deporterede. Man har beregnet, at Skånes befolkning sank med 38 pct. i en periode af 62 år fra 1658-1720, dvs. i den tid Skåneland udgjorde et generalguvernement med egen - desværre kun symbolsk - landdag i Malmø. I samme periode blev der udskrevet 30.000 skåninger til krigstjeneste i Baltikum. De kom ikke tilbage. Næsten lige så mange blev henrettet hjemme, og ca. 15.000 familier (mærk vel: familier!) flygtede over til Sjælland.

Man kan derfor sige, at ca. 200.000 af Storkøbenhavns befolkning i dag stammer fra Skåne. (Dette nævnes her kun for at give forståelse for, at ingen befolkning i nogen afstået dansk landsdel har blødt og lidt så meget for at bevare sig selv som danske end netop vi skåninger. Det skal oplyses, at Danmark har haft krige med Sverige i i alt 134 år sammenlagt. For fuldstændighedens skyld skal det også oplyses, at Carl XI havde fuldt udarbejdede planer om at deportere hele Skånes befolkning til de nyerobrede Østersøprovinser, hvilket dog blev forhindret i sidste øjeblik af en af hans nærmeste rådgivere, Johan Gyllenstierna. Disse skåninger, som ikke lod sig forsvenske hurtigt nok, kunne være blevet en fare for det svenske herredømme i disse Østersøprovinser, og det var velsagtens Gyllenstiernas motiv til at modsatte sig Carl XI'S idé).

Skønt kun halvdelen af Skånes befolkning blev tilbage, har de skånske traditioner alligevel ikke kunnet udslettes, selv om der er gjort meget for at opnå det. Den største forvandling er sket inden for det sidste århundrede, dvs. fra slutningen af 1800-tallet.

I 1850'erne foretog den danske journalist og forfatter Erik Bøgh, København, der levede mellem årene 1822 og 1899, en rejse over til Skåne, efter at bådforbindelserne var blevet genåbnede i 1820'erne. I sin rejseskildring "Skanør og Falsterbo" beretter han med stor indlevelse om sine iagttagelser. Et sted siger han (i ældre svensk oversættelse): "Hvad Skåne likväl ännu är danskt! Det är med knapp nöd man förvandlet språket till et slags svenska, hvilket de egentlige svenskarne ha svårt nog att förstå, men själva landet liknar ännu Sjælland, liksom den ena pannkakan liknar den andra. Byerne med de halmtäckta korsvirkeshusen, de hopsmetade lerväggarne, de små röda och gröna fönstren, kyrktornen med sina tripp-trapp-träskogaflar, ängarne, å hvilka hvarje blomma är en gammal bekant, och allmogen med samma långsamhet i tankar, tal och åthäfvor, som vi äro så vana vid att se hemma - allt är äkta själlandskt, som om Carl Gustaf och freden i Roskilde aldrig funnits". Lidt længere frem fortæller Erik Bøgh om, hvordan han spørger et par børn om vej. "Till min stora förvåning", siger han, "svarade de på samma språk, som talas av fiskarna på danska kusten och i Vedbek. Här var språket til och med danskt", konstaterer han. Så langt Erik Bøgh.

Men der begynder at gå svind i mulighederne for at opleve, hvad Erik Bøgh her skildrer, især hvad kirkerne angår. F. eks. er kun 60 pct. af de oprindelige gamle danske kirker tilbage, mens man på de danske øer har bevaret ca. 95 pct.

Det er vist ikke forkert at gå ud fra, at dette store tab skyldes, at Grundtvig ikke kom til at spille nogen rolle i Skåne og Sverige. Ganske vist var der nogle skånske præster, navnlig provst P. G. Ahnfelt, der skrev til ham og bad ham tage turen over Sundet, men det blev aldrig til noget. Grundtvig nåede kun halvvejs, nemlig til Hven, som han besøgte en eneste gang. De breve, der er tilbage, siger intet om grunden hertil.

Nu fik i stedet schartauanismen en chance, og det betød ikke mild, men hård kirketugt i adskillige sogne, hvor man faktisk skræmte folk til kirke, hvilket naturligvis endte med at man skræmte dem fra kirken. Gennem Grundtvig, som så energisk pegede på kirken som fælles hjem for menighederne, kunne grundtvigianismen virkelig have bevirket, at den for os skåninger så fremmedartede schartauanisme ikke havde fået den chance den fik, og som gjorde skånsk menighedsliv fattigere end på den danske side af Sundet.

Grundtvigianismen kunne have øget kærligheden til hjemstavnen og dens historiske minder og da ganske særligt have udviklet en stærkere pietetsfølelse, hvorved vore smukke gamle middelalderkirker aldrig var blevet revet ned. Det er vel også, fordi man forstår, at schartauanismen ikke udvikler en sådan pietetsfølsomhed, at man fra schartauansk side har så travlt med at indbilde os skåninger, at vi sandelig skal passe på arven fra Schartau og schartauanismen, som er os i bund og grund fremmed, mørk, hård, kold og mystisk-fjern fra virkeligheden, ganske modsat Grundtvigs: "Menneske først, kristen så". Det er

ganske vist rigtigt, at også i Sverige øvede Grundtvig indflydelse ved f. eks. højskolernes tilkomst, som naturligvis skyldes ham, men disse fik et delvis andet mønster end i Grundtvigs fædreland.

I dag er man i Skåne meget taknemmelige over, at der dog er bevaret så meget af de gamle kirker, som tilfældet er, og det tør siges, at der nu værnes om de gamle helligdomme på den allersmukkeste måde, bortset fra diverse ganske særligt i det 17.-18. århundrede foretagne forvanskninger af kirkeinventarier, hvor danske minder og gravmæler har fået en ublid skæbne. Rehabilitering er ønskelig og på sin plads, Det kan fylde en skåning med vemod, når man kommer til Nord- og Sydslesvig og ser, at noget tilsvarende ikke i den grad har fundet sted der. Intet steds har jeg oplevet at have set, at man fra dansk side har gjort sig skyldig i noget lignende i sønderjyske kirker, hvad tyske minder angår, og det forekommer - så vidt mig bekendt - heller ikke nu mere fra tysk side syd for grænsen. Hvorfor skal da mit land stå tilbage, vil en skåning spørge.

Havde grundtvigianismen slået igennem i Skåne, tror jeg, ville sansen for det historiske og betydningen af dets sandhed have stået klarere for skåningerne og været til gavn for os netop nu i den såkaldte "brotid". Dete ville have gjort mange ting meget lettere. Det er nemlig problemet, det historiske. Man giver os de fleste steder udelukkende svensk historie. Der burde også være obligatorisk dansk historieundervisning, da Skåne jo har sin historie fælles med Danmarks den længste tid, i. ca. tusind år.

Det er besynderligt at tænke sig, at man i Skåne har kunnet holde taksigelsesgudstjenester ved 250-året for 1658, i 1908. Hvordan kan et folk blive så uærligt over for sig selv? Heldigvis skete det ikke i 1958. Det er dog et lille fremskridt. Ja, hvordan har man kunnet formå os til i 1890'erne at rejse de uhyrlige statuer i Malmø og Helsingborg af Carl X Gustaf og Magnus Stenbock? Ingen befolkning med respekt for sig selv ville være at formå til slig nedværdigelse, saluteret af hurra-patriotisme og hvad værre er. Man tager sig til hovedet over en sådan mangel på etik og æstetik forståelse af menneskets værdighed. Det kan kun skyldes, at befolkningen jævnt hen har mistet den historiske sansning. I vor samtid ville rejsning af den slags monumenter ikke blive tolereret.

Fra forskellige skånske organisationers side arbejdes der nu meget hårdt netop med kravet om sandfærdig historieundervisning i vore landskabers skoler, og det har da også allerede givet et vist resultat, må man sige. Vi ser lidt anderledes på hinanden, når vi mødes, vi danske og skånske, end førhen. Vi har opdaget, at vi har uendelig meget tilfølles stadigvæk, i folkekarakter, byggeskik, lune og humor osv., osv. Med de stadig forbedrede forbindelser over Sundet er der nu ved at ske en positiv ændring. Man begynder at kunne tænke "øresundsk".

Men er det, vi siger om nordisk fællesskab, store ord, eller er det virkelighed for os? Det er begge dele! Formentlig på grund af en masse vedtagne og efterhånden forslidte klicheer. Vi ser, at Foreningerne i Nordens Forbund har vedtaget et nordisk handlingsprogram. Programmet underkender ikke Nordisk

råds arbejde, men mener, at det snarest burde have tildelt en overstatslig beslutningsret som en slags nordisk folketing". Dog, vi ved, hvad vi har, men ikke hvad vi får, som man plejer at sige i Danmark. Mon der er fuld dækning for det udtryk i denne forbindelse? Ved menigmand i Danmark, hvad han har, og ved Danmarks politikere det helt sikkert? Ved danskerne med tilstrækkelig sikkerhed, at de i første række har Norden at holde sig til, så længe det øvrige Skandinavien lister med kattefjed uden om at anlægge solidaritet over for Danmarks hovederhverv, landbruget? Det er i den situation nok så heldigt, at Vesttyskland har svigtet en indgået handelsaftale med Danmark, for ellers kunne man i Danmark have grund til at tro, at man trods alt bedre kunne stole på Tyskland. Det er en frygtelig sandhed for os skåninger at sluge, - og vi vil ikke sluge den, men af al magt tilkendegive, hvor vor sympati er at finde i den situation. I det mindste gælder dette inden for de moderne skånske "rørelser".

Vi mener, at Danmark ikke ensomt bør kaste sig ud i en uvis europæisk fremtid med afkald på suverænitet, som let kan blive ødelæggende for danskerne som skandinaver, men at man først og fremmest bør stole på sig selv og de nordiske naboer for sammen med dem at søge ind i et første fællesskab. Derefter kan man begynde at snakke om et fælles Europa, og ikke før.

Det vil vistnok være praktisk at placere nordiske overstatslige institutioner i Malmø-Lund-Københavnsområdet, da det alligevel er her, Norden tager det første stød af for de øvrige nordiske egne; det er den erfaring for, og det er også herfra, påvirkningen stærkest kan gå den modsatte vej. Det er der også erfaring for, når der skal være tale om noget mere end netop det nuværende Danmark.

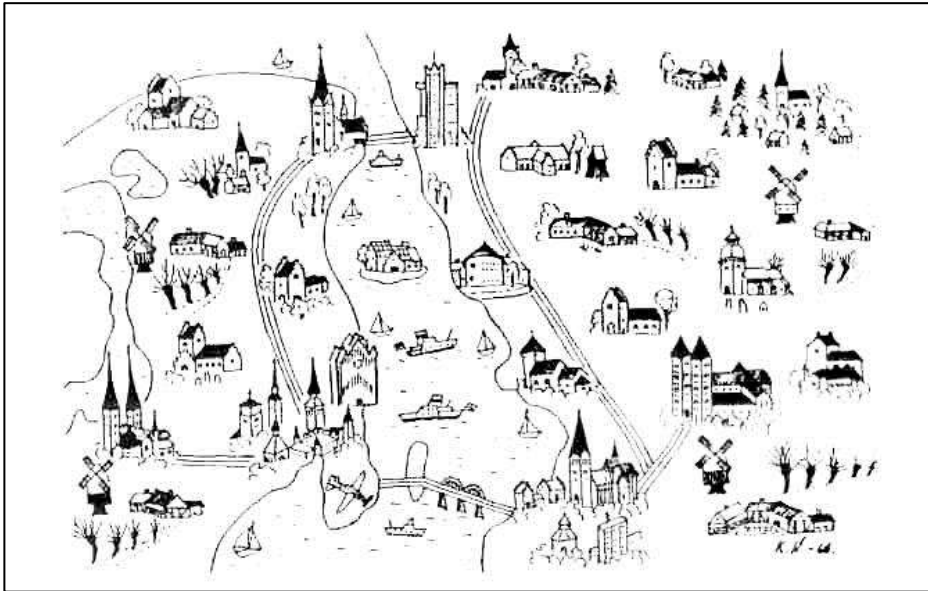
Det ligger klart i Nordens interesse at beholde de farverige nuancer som danske, svenske, norske, islandske, finlandske, færøske osv., men netop ved at kunne bevæge sig inden for et større område, Norden, hvor kulturen bygger på fælles grund, bevares disse bedst, når dette område finder ind til en egen enhed, før man træder ind i en endnu større enhed, det fælles Europa. Som Grundtvig sagde: Kun den, der elsker sit eget meget, kan forstå, at andre elsker deres eget ligeså meget. Dette er et nationalt livssyn, som ikke giver plads for nationalisme. Det indebærer, at det bliver selvfølgelig at tilegne sig det kendte ord, at man ikke skal gøre imod andre, hvad man ikke ønsker, andre skal gøre imod en selv. Det ord bar sønderjyderne i deres kampskjold i deres tyske udlændighedstid, ved vi nok. Og det var Grundtvigs indflydelse, som dér sporede i deres måde at føre national dansk kulturkamp på. Den bør også blive det - og den er det allerede i vid udstrækning - inden for vore skånske rørelser; skånsk-skandinavisme kan man kalde det. Æblet falder ikke langt fra stammen, og Skånes stamme er dansk.

Vi inden for disse rørelser er helt inde på det nordiske forbunds målsætning: en fælles handelspolitik udadtil og samordnet konjunkturpolitik indadtil, et ensartet skattestruktursystem, en genoplivelse af den nordiske møntunion, fælles nordisk statsborgerret, med ret til at drive næring, erhverve fast ejendom, beklæde embeder og at deltage i offentlige valg i det land, hvor man bor.

Hvor kommer så Skåne ind i dette nordiske billede? Jo, ved talen om Øresundsregionen, det som mange kalder Ørestad, der er der brug for regional

tænkning, og det gamle tjod med Skåne og Øerne går altså igen her: Muligheden for dannelse af et nordisk kraftcentrum, et incitamentudspring som nødvendig. modvægt til andre kraftcentre, som f. eks, Hamborg og Rotterdam, Bryssel med flere, som ligger nærmest os, og som har store chancer for at øve pression, hvis vi ikke står sammen. Heri ligger en vældig udfordring til os selv: vil vi bevares som skandinaver, eller er vi ligeglade? JA eller Nej! Endnu har vi valget frit.

Øresundsregionen

Ørestadstanken, set med skånske øjne: med broforbindelser over og motorveje omkring Sundet, og med de typiske østdanske kirkebygninger spredt i den skånske og den sjællandske provins. Tegningen, som unægteligt også giver vision af et fremtidigt nordisk kraftcentrum, viser bl.a. de fire domkirker i Lund, Roskilde, København og Helsingør.

I øvrigt har man beregnet, at Øresundsregionen, som i dag har over to millioner indbyggere, om 100 år har mindst det dobbelte antal mennesker. Til og med tal som 7-8 millioner er blevet nævnt i den forbindelse. Beregningen viser, at vi er på vej mod regional tænkning ved Sundet, og at det typisk nationale for Danmarks og Sveriges vedkommende mere og mere bliver en nordisk tænkning, fremkaldt af konkurrence, dygtige regioner. Man kan pege på andre regioner i Skandinavien, f. eks. mellem Norge og Sverige og mellem Sverige og Finland og vi kan aldrig komme bort fra, at Sjælland og Skåne er en nutidig region, og at da Danmark mistede Skåne, blev kulturlivet stærkt svækket begge steder, om end mest i Skåne. Det varede således ca. 170 år efter Roskildefreden, inden Skåne fik en ny skjald, digter. Præsten i Øved, Assar Lindeblad, var den første.

Vi kan heller ikke komme bort fra, at Øresundsregionen har alle nødvendige forudsætninger for gennemførelsen af et nordisk eksperiment: de geografiske, geologiske, handelsmæssige, kulturelle, sproglige, folkelige, historiske. Alle disse betingelser er nødvendige, og de findes kun ved Øresund. Derfor kan Roskildefreden komme til at spille en ny vigtig rolle i vor tid.

Vi har muligheder for på ny at finde hinanden. Vi kan begynde at opbygge noget fælles for vor danske, skånske og nordiske fremtid. Men hvis Danmark går enegang ind i fællesmarkedet, vil Øresund blive en lige så stærk markeret grænse som før. Og den skånske TV-mand Lasse Holmqvists ord: "hvor i verden findes fem nationer, som har så meget tilfælles som de nordiske lande, men hvor man benytter sig så dårligt af dette fællesskab?" kan blive en rent ud sagt skæbnesvanger sandhed, hvis vi ikke løser disse påtrængende regionsproblemer. Løsningen af de aktuelle nordiske problemer er simpelthen regionalt samarbejde på tværs af grænserne.

Lad det blive gentaget indtil trivialitet: Ved Danmarks tab af Skåne mistede det en ældgammel kontakt med det skandinaviske fastland! Og lad det blive slået fast med syvtommersøm: Skaden kan repareres igen i vor tid ved, at Skåne bliver et virkeligt broland i ordets håndgribelige forstand og ikke kun i skåltalernes forstand, men på overstatsligt og fælleskommunalpolitisk plan bliver et bindeled mellem de to lande i nordisk fællesskab.

Lad det, ligeledes indtil trivialitet, blive gentaget: Det gamle navn på Skåne er Skandia, hvilket har givet Skandinavien dets navn -, og tillad en skåning at påstå, at det mest skandinavisk indstillede befolkningselement i Norden, det er vi skåninger, for det er sikkert sandheden om os. Vi er bare ikke altid tilstrækkelig frit stillede til at kunne vise det, fordi så meget bestemmes for os andet steds inden for Sveriges land i stedet for af os selv.

Derfor er vi som skånske skåninger også stærkt afhængige af kontakt med Danmark, da en sådan er den bedste borgen for, at skånsk kultur og egenart ikke skal ødelægges mere end sket er. Sverige interesserer sig i det hele taget ikke ret meget for den slags. Her tænkes ganske særligt på mere agtelse for skånske folkemål, som er danske dialekter. Den behagelige overgang mellem dansk og svensk, som skånsk er, bør ikke forsvinde, og når engang vi har fået Sundbroerne, er der grund til at tro, at der også vil ligge en materiel virkelighed bag Grundtvigs ord om den "tro, som slår over dybet sin gyngende bro", og det vil hjælpe til, at skånskheden bevares bedre. Det vil igen indebære, at også danskheden i Danmark bevares bedre, ja, også i Sydslesvig.

Lad mig slutte med at vende tilbage til udgangspunktet i denne artikel, hvad Sydslesvig angår: Medens Skåne forblev inden for Norden, gjorde Sydslesvig det ikke, da vore hjemstavne blev revet bort fra vort gamle fædreland. Derfor bør vi nu - da så meget er ændret i forhold Danmark/Sverige - betragte det danske kulturarbejde i Sydslesvig som noget, der også angår os i Skåne, og som vi derfor på privat plan gerne støtter. Danmark bør ikke alene svare for Nordens sydgrænse, thi sydslesvigernes egen indsats er også en nordisk indsats for os. Der bør opstå en vekselvirkning mellem de to lande landsdele inden for det historiske Danmark. Gennem en sådan vekselvirkning er vi med til at bevare dem dernede, og dermed er vi også med til at bevare Danmark. Erkender vi i Danmarks tabte landsdele, at Danmarks kamp for at bestå som et frit folk altid har været kamp for at få lov til at tilhøre Norden, bliver vi Danmarks styrke. At gøre dette til en bevidst samvittighedssag og hjertesag for vore hjemstavnsfolk i Skåne, er en del af de moderne skånske rørelses mål.

Dette er naturligvis ikke gjort med nogle få artikler og foredrag. Der må gøres og der bliver gjort en alvorlig indsats for at slå en brèche gennem megen ukendskab til, hvad svensk propaganda har tilsløret om de faktiske forhold os imellem ved sund, sø og bælt. Dette er naturligvis de nulevende svenskere uskyldige i, uden for så vidt de kører i den gamle gænge og gør fælles sag med deres forfædre, som var vore fædres fjender på liv og død. Og det er godt som skåning at kunne sige med sandhed, at mange opsvenskere, der er indvandrede til Skåne, bliver endda overordentligt gode skåninger og sande Danmarksvener, ja, mange af disse står betydeligt mere forstående over for de skånske rørelser end adskillige indfødte skåninger - et forhold, som også er velkendt i Sydslesvig, hvad angår tilflyttere fra andre egne af Tyskland.

Dette er meget opmuntrende for vor tro på, at vi engang må få held til at nå frem til både regional og skånsk-skandinavisk tænkning i Øresundsregionen; og det gør det lettere at forstå Kaj Munks ord om, at intet er så stort som at kæmpe for en sag, der synes tabt allerede. På barrikaden for denne kamp vil man altid kunne regne med - og gør klogt i at regne med - både i Sverige og Danmark at finde de skånske rørelser.

Et frø er sået, og det vil vokse op til noget smukt i Norden; thi vi vil intet andet end godt for Danmark og Sverige, ja, for hele Norden; men vi når ikke frem til dette gode, før vi har lært at forstå hinanden ved at være trængt igennem og er kommet bag al løgn, fortielse, forstillelse og forvanskning, som en forgangen tid har tilklistret vort miljø med. Det mål vil vi nå, for det ligger på linje og i pagt med udviklingen. Vi ønsker, at Skåne vil knytte Norden sammen.